

науку); по-друге, необхідна спеціальна методична підготовка викладачів, які викладають загальну фізику на педагогічних фізичних спеціальностях (для підтримання постійного зв'язку між змістом курсів ШКФ та ЗФ).

Отже, подолання зазначених перешкод на шляху реалізації принципу наступності сприятиме кращій адаптації учнів – студентів – учителів на різних ступенях освіти, позитивно впливатиме на підвищення мотивації навчання та якості їх професійної компетентності.

Порушена проблема багатоаспектна та потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев П.В., Панин А.В. Философия: Учебник для ВУЗов. – М.: ТЕИС, 1996. – 504 с.
2. Герасимова Р.Е. Преемственность как методологический принцип и педагогическая проблема // <http://www.irc.yosu.ru/resource/network/doc23/4.htm>.
3. Кострюков А.В., Сикорская Г.А. О принципах непрерывного образования и их реализации на этапе школа – ВУЗ // Вестник ОГУ. – 2002. – №2. – С.85-88.
4. Кохановский В.П., Пржиленский В.И., Сергодеева Е.А. Философия науки. Учебное пособие. Издание второе. – М.: ИКЦ “МарТ”, Ростов-н-Д.: Издательский центр “МарТ”, 2006. – 496 с.
5. Крутякова Т.А. Преемственность формирования методических знаний и умений при изучении общего курса физики в педвузе // Целеполагание и средства его достижения в процессе обучения физике. Общеобразовательные учреждения, педагогический вуз. Доклады международной научно-практической конференции. – М.: МГОУ, 2006. – С.73-75.
6. Теория и методика обучения физике в школе: Частные вопросы: Учеб. пособие для пед. вузов / С.Е.Каменецкий, Н.С.Пурешева, Т.И.Носова и др.; Под ред. С.Е.Каменецкого. – М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 384 с.

УДК 373. 67

Л.В. Косачова

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

У статті наведено особливості організації навчальної діяльності студентів в умовах особистісно орієнтованого підходу.

The peculiar properties of organization of student's educational work in practice of personal oriented approach are reviewed in the article.

У процесі модернізації системи освіти в Україні питання підготовки педагогічних кадрів набуває особливої актуальності. Перехід до особистісної парадигми освіти вимагає запровадження таких механізмів навчально-виховної роботи, які здатні максимально розкрити потенційні здібності учнівської та студентської молоді.

Метою вищої освіти є становлення цілісної людської особистості, яка характеризується розкриттям природних задатків, творчих можливостей на основі оволодіння широким обсягом загальних знань, професійних навичок та високим рівнем культури. “Освіта – це передусім становлення людини як неповторної індивідуальності, з притаманною їй високою духовністю. Виховати людину означає допомогти їй стати суб'єктом культури, навчити життєтворчості” [5: 11].

Взаємозв'язок з культурою є неодмінною умовою розвитку освіти. Саме у вигляді знань, знаків, смислів уособлені духовно-матеріальні надбання людства. Відповідно до вимог та стану розвитку духовності, культури, науки суспільства відбувається опанування індивідами теоретичним і практичним досвідом минулого і сьогодення.

Усвідомлення пріоритетної ролі культури у всіх сферах життєдіяльності людини має першочергове значення для формування повноцінної особистості. Саме рівень культури

виступає основою в оволодінні якісним рівнем професійної майстерності будь-якої галузі людської діяльності. Навчальна діяльність, як рушійна сила розвитку особистості, виступає у єдності емоційно-почуттєвого, інтелектуального та духовно-творчого вияву активності кожного суб'єкта.

Сутність поняття “навчальна діяльність” пов'язана з категорією “діяльність”. Психологи визначають три основні види діяльності: гру, навчання, працю. Діяльність має суттєве значення у житті як окремої людини, так і суспільства в цілому, тому це поняття активно вивчається філософами, педагогами, психологами, соціологами. Значний внесок у вивчення категорії “навчальна діяльність” внесли вчені Б. Г. Ананьєв, Ю. К. Бабанський, В. В. Давидов, А. В. Киричук, О. А. Леонтьєв, С. Г. Рубінштейн та інші.

Навчальна діяльність посідає домінуюче значення у життєдіяльності людини в період набуття освіти та професійної підготовки. Існує сукупність різноманітних видів навчальної діяльності: пізнавальна, навчально-пізнавальна, практична, самостійна, лабораторна, професійна підготовка, виробнича практика. Кожний вид навчальної діяльності передбачає засвоєння певної інформації та опанування практичними способами, що сприяє накопиченню відповідного досвіду особистості.

При вивченні навчальної діяльності дослідники зосереджують увагу на викладачеві та студентові як головних чинниках навчального процесу. Викладач здійснює широкий спектр діяльності: “діагностику пізнавальних можливостей студента, визначення цілей навчальних дій, визначення змісту, характеру, обсягу, ступеня складності навчальних завдань, виходячи із діяльності і пізнавальних можливостей студента” [2: 56].

Кожний студент має власні погляди, інтереси, ставлення до навчання внаслідок притаманних йому інтелектуальних здібностей, вольових якостей, накопиченого досвіду тощо.

У процесі взаємодії викладача і студента між ними виникають певні взаємини. Зміни орієнтирів в освіті передбачають налагодження атмосфери порозуміння, взаємодії. Успішність, ефективність навчальної діяльності залежить від створення суб'єкт-суб'єктивних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу.

Перехід від суб'єкт-об'єктивної до суб'єкт-суб'єктивної системи навчання і виховання є складним і тривалим шляхом. Відомими українськими педагогами К. Д. Ушинським, С. Ф. Русовою, В. О. Сухомлинським розроблені важливі положення, які стали основою педагогічної концепції особистісно орієнтованого навчання і виховання.

Подальший розвиток ці положення отримали у працях І. Д. Беха, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, О. П. Рудницької та інших. Як зазначає І. Д. Бех, “особистісно зорієнтоване виховання – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети” [1: 29].

Мета нашої статті – виявити особливості особистісно орієнтованого підходу як важливого компонента навчальної діяльності студентів, які здобувають мистецьку освіту. Саме суб'єкт-суб'єктивні взаємини складають основу художньо-естетичного навчання та виховання і сприяють утворенню гуманістичного, морально-етичного характеру спілкування між викладачем і студентом. Адже особистісно орієнтований підхід передбачає оволодіння знаннями, вміннями, досвідом як засобами розвитку особистісних якостей студента і головна увага зосереджується на вияві ініціативи, самостійності суб'єкта навчально-виховного процесу.

Особистісно орієнтований підхід суттєвого значення набуває під час опанування різними видами мистецької освіти, що мають свої особливості і передбачають спрямованість “змісту освіти на розвиток самої людини, забезпечення її різноманітних потреб, можливостей самореалізації у культурно-освітньому просторі” [4: 20]. Якщо більшість дисциплін інших галузей освіти (математики, економіки, історії тощо) мають за мету осмислення логічних операцій, то у вивченні мистецьких дисциплін основна увага зосереджена на гармонійному розвитку емоційно-почуттєвої, інтелектуальної та духовно-творчої сфери особистості.

Формування художньо-естетичного досвіду індивіда відбувається у результаті естетичного сприймання, переживання, спілкування з прекрасним, оцінки та пізнання закономірностей знаково-сміслові системи мистецтва і безпосереднього отримання практичних навичок діяльності художньо-естетичного змісту.

Виходячи з наведеного, ми усвідомлюємо домінуюче значення спілкування між викладачем і студентом (вчителем і учнем) у процесі художньо-естетичної діяльності. “Спілкування, по суті, виступає способом співбуття індивідів, є умовою вияву їхньої унікальності, засобом розвитку кожного з них. Природа спілкування здатна створити сприятливі умови для самовираження особистості, що споріднює спілкування з художньо-творчим процесом” [3: 12]. Стиль спілкування виступає умовою і засобом розвитку особистості. На нашу думку, діалогічне спілкування зорієнтоване на взаємозбагачення партнерів і є основою для співробітництва.

У результаті художньо-естетичної діяльності викладача і студента відбувається набуття особистісного досвіду, збагачення творчого потенціалу особистості, що спонукає до самостійного поповнення знань. Таким чином, виникає пошук потрібної інформації у психології, філософії, педагогіці, що надає можливість застосовувати набуті знання у практичній роботі. Спільна діяльність створює сприятливі умови для вияву творчої активності студента і забезпечує поступовий перехід до самостійності в організації діяльності.

О. П. Рудницька визначає три основні аспекти навчально-виховного процесу, які забезпечують набуття мистецької освіти: пізнання предметного світу, опанування культурою спілкування та потребою самоосвіти. Автор стверджує, що мистецька освіта виступає важливою складовою цілісного духовного розвитку окремої особистості і позитивно впливає на рівень культури всього суспільства.

Реформування системи освіти вимагає підвищення рівня культури викладача. Вміння налагоджувати міжособистісні стосунки під час проведення різних видів навчальної роботи, у значній мірі, залежить від рівня загальної та професійної культури наставника. “Актуальне завдання науки і практики – забезпечення системи освіти кадрами нового покоління педагогів, які в умовах особистісно орієнтованої освітньої парадигми, гуманізації та інтеграції освіти, науки, культури були спроможні до постійного самовдосконалення, підвищення культурного, фахового рівня, професійної майстерності” [6: 291].

Діалогова стратегія педагогічної діяльності є ефективним методом підвищення рівня загальної, педагогічної культури і професійної підготовки студента, стимулює до постійного, інтенсивного саморозвитку. Мистецька освіта має стати основою самозабезпечення професійних освітніх моделей, які здатні впроваджувати молоді фахівці в результаті багатогранної, багатоаспектної трудової діяльності.

Удосконалення фахової підготовки студентів у галузі мистецької освіти передбачає, що кожний предмет художньо-естетичного циклу має збагачувати досвід творчої діяльності та стати засобом формування особистісних якостей індивіда.

Різні види навчальної діяльності надають можливість всебічно розвивати майбутнього фахівця як суб'єкта діяльності і створюють передумови для формування його особистісних якостей. На думку О. П. Рудницької, особистісні якості розвиваються у навчально-виховному процесі. Якщо у навчанні домінує розвиток інтелектуальних якостей: допитливості, різних видів мислення, пам'яті, то у вихованні набуття їх взаємообумовлене із забезпеченням емоційно-почуттєвої сфери і впливу на формування моральних, естетичних, художніх, трудових, фізичних якостей. Разом ці якості і складають основні елементи, що утворюють цілісний духовний світ особистості. Мистецька освіта як результат формування особистісних якостей функціонує відповідно до норм духовної культури і цінностей суспільства.

Організація пізнавальної, навчально-пізнавальної, практичної, самостійної діяльності на факультеті культури і мистецтв покликана надати можливість кожному студентові

здобути ґрунтовні знання з фахової освіти. Досягти позитивних результатів можливо за таких умов:

- систематичної роботи над удосконаленням професійної підготовки студента;
- постійного збагачення рівня його загальної культури;
- налагодження співробітництва зі студентами на основі діалогічного спілкування;
- застосування викладачами у процесі педагогічної, художньо-естетичної діяльності особистісно орієнтованого підходу;
- вивчення і врахування під час спілкування зі студентами індивідуальних властивостей та творчих сил;
- зосередження уваги на розвиткові особистісних якостей студентів у результаті проведення різних видів навчальної діяльності;
- визначення серед комплексу особистісних якостей домінуючу роль ініціативи, самостійності в організації власної діяльності.

Професійна підготовка молодого спеціаліста передбачає належно організований навчальний процес, спрямований на опанування теоретичними знаннями та практичними навичками творчої діяльності. Специфіка індивідуальних занять, оволодіння навичками ансамблевої гри у творчих колективах кафедр, факультету є творчою лабораторією, яка забезпечує удосконалення професійної майстерності бакалаврів, спеціалістів, магістрів мистецьких дисциплін.

Участь у творчих колективах забезпечує підвищення рівня фахової підготовки майбутніх спеціалістів і одночасно ознайомлює студентів з практичними прийомами, методами роботи. Проходження ансамблевої практики має за мету поступове опанування способами роботи з колективами ансамблів, оркестрів, хорів. Студент проходить шлях від пасивного спостерігача за організацією діяльності керівника колективу до вивчення репертуару творчого колективу, аналізу особливостей технічних труднощів, структури художнього твору, способів досягнення художньої досконалості виконання.

Спостереження за роботою колективу унаочнює значення професійної підготовки, рівня культури спілкування керівника в умінні налагоджувати доброзичливу, творчу атмосферу, порозуміння, співробітництво між його учасниками для виконання поставлених завдань.

Проходження пропедевтичної практики надає змогу студентам других, третіх курсів спостерігати за впровадженням методики викладання мистецьких дисциплін у загальноосвітніх школах, ліцеях, школах мистецтв, позашкільних навчальних закладах. Ознайомлення з реаліями навчально-виховного процесу та специфікою викладання предметів художньо-естетичного циклу у різних типах навчальних закладів створює передумови для визначення вектора майбутньої діяльності студентів. Вивчення методики викладання мистецьких дисциплін сприяє збагаченню власного досвіду, використання набутих знань у результаті створення моделей майбутніх уроків.

Виробнича практика є важливим компонентом фахової підготовки і суттєвою складовою навчальної діяльності вузу. У ході проходження виробничої практики старшокурсники адаптуються до специфіки майбутньої роботи. Кожний студент має можливість під час взаємодії з учнями реалізувати свої професійні, організаційні, комунікативні здібності. Саме в результаті виробничої практики створюються сприятливі умови для перевірки в дії набутих теоретичних знань та здатності запроваджувати їх у навчально-виховній діяльності навчального закладу.

Результати педагогічної практики студентів IV-V курсів дозволили зробити наступні висновки:

- виробнича практика сприяє усвідомленню багатогранності педагогічної діяльності, успіх в якій залежить від рівня загальної, педагогічної культури і професійної майстерності вчителя;
- ознайомлення студентів з досвідом педагогічної роботи вчителів, методистів засвідчує на практиці, що педагогічне спілкування є професійним феноменом,

який створює доброзичливу атмосферу для опанування учнями цінностями духовно-матеріальної культури суспільства;

- постійне спілкування з учнями та викладачами учбового закладу допомагає на практиці виявити вміння кожного студента налагоджувати міжособистісні стосунки з суб'єктами навчально-виховного процесу;
- під час проведення виробничої практики студенти мали можливість на практиці переконатися у важливості особистісно орієнтованого підходу при вивченні предметів художньо-естетичного циклу;
- усвідомлення педагогічної діяльності як форми пізнавальної, творчої, соціальної активності педагога спонукало студентів до самостійного збагачення власного теоретичного та практичного досвіду;
- виробнича практика засвідчила здатність більшості студентів до самореалізації як важливої складової педагогічної роботи.

Отже, особливості організації навчальної діяльності студентів в умовах особистісно орієнтованого підходу вимагають наявності викладача (вчителя), який є носієм духовно-матеріальних цінностей суспільства. Основними чинниками підготовки такого фахівця є високий професіоналізм, відповідний рівень загальної та педагогічної культури. Універсалії ґрунтовної освіти передбачають не лише отримання міцних теоретичних знань, але й опанування організаційно-практичним досвідом взаємодії з учнівською молоддю, що базується на принципах діалогічного спілкування, співробітництва, спільної творчої діяльності для передання надбань національної та світової духовно-матеріальної спадщини. За таких умов навчальна діяльність стає рушійною силою розвитку особистості молодого фахівця, що забезпечує його цілісне становлення як суб'єкта власної діяльності.

Таким чином, на основі зазначеного робимо наступні висновки:

1. Особистісно орієнтований підхід є важливим компонентом навчальної діяльності студентів у галузі мистецької освіти;
2. Удосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів передбачає збагачення досвіду творчої діяльності за допомогою предметів художньо-естетичного циклу, які покликані стимулювати вияв ініціативи, самостійності суб'єкта навчання мистецької освіти.
3. Ефективність значно поліпшується за умов використання викладачами у процесі пізнавальної, художньо-естетичної діяльності особистісно орієнтованого підходу.
4. Результати виробничої практики бакалаврів та магістрів дозволили констатувати про вміння майбутніх фахівців застосовувати особистісно орієнтований підхід у викладанні предметів художньо-естетичного циклу.

Дана стаття не дає вичерпної відповіді на означену проблему. Подальші наукові пошуки передбачають означення шляхів поетапного формування свідомості, художньо-естетичного досвіду та професійної компетентності майбутніх бакалаврів та магістрів мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К.: ІЗНН, 1998. – 203с.
2. Білик Л. Діяльнісний підхід до професійної підготовки студента // Рідна школа. – № 1. – 2004. – С. 55-57.
3. Веремьев В. Синергетический подход в исследовании системы художественно-эстетического воспитания // Искусство и образование. – №2 (24). – М., 2003. – С. 4-13.
4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. – К., 2002. – 270с.
5. Столяренко О. Педагогічна підтримка в особистісно зорієнтовій парадигмі виховання // Рідна школа. – №5. – 2004. – С. 10-13.
6. Щедролосева К. О. Сучасна освіта в контексті культури // Зб. наук. праць. Педагогічні науки, вип. 34. – С. 290-295.